

Od Redakcji

Kolejny tom pisma zatytułowany jest „Język propagandy a kreacje rzeczywistości”.

Współczesny świat to świat niczym nieograniczonego rynku równolegle funkcjonujących źródeł informacji, których istnienie wspomagają nowe technologie. Punktem wyjścia rozważań prezentowanych w tym tomie jest założenie, że media kreują obrazy „równoległych rzeczywistości” a fakt medialny pojmowany jako kreacja rzeczywistości przekłada się na społeczny, pojmowany jako wydarzenie, w reakcji na które jednostka podejmuje decyzje dotyczące działania. Możemy więc wyobrazić sobie świat społeczny jako zbiór jednostek „zanurzonych” w różnych rzeczywistościach społecznych w zależności od wyboru źródła informacji. Jest to wizja społeczeństwa zatimizowanego, społeczeństwa złożonego z jednostek niepotrafiących osiągnąć tak pożądanego w demokracji konsensusu odnoszącego się do celów i wartości, ponieważ wymagałoby to uprzedniego uzgodnienia wersji rzeczywistości.

Czy rzeczywiście media są zdolne do odgrywania tak dużej roli w konstruowaniu obrazu rzeczywistości społecznej? Czy język pojmowany jako zbiór symboli, znaczeń i związanych z nimi pojęć może – poprzez proces kodowania symbolicznego rzeczywistości – konstruować jej społeczny wizerunek? Teksty zamieszczone w tomie są głosami w dyskusji o problemie kreacji rzeczywistości przez język, przede wszystkim język propagandy politycznej.

Dyskusja redakcyjna „Societas/Communitas” poświęcona jest kwestii języka nienawiści. Tak zwana mowa nienawiści jest szczególnym rodzajem języka, jak to określają niektórzy autorzy, językiem, który zabija. Zaprosiłam autorów wypowiedzi zawartych w tej części do odpowiedzi na pytanie, czy i jak dalece tekst, jakim jest mowa nienawiści (język nienawiści), może być traktowany jako przemoc, w jakim stopniu mowa nienawiści może kogoś do owej przemocy przekonać i uwolnić od brzemienia winy z powodu jej zastosowania, czyniąc ją często powodem do chwały i pozytywnego wyróżnienia społecznego. Rozważania dotyczące tego problemu prezentują Jerzy Bralczyk, Marek Czyżewski, Mirosław Karwat, Kazimierz Krzysztofek i Jacek Kurczewski.

Dział „Artykuły i studia” poświęcono kreacji rzeczywistości przez język. Zebrane tam teksty podzielone są na dwie części: zagadnienia teoretyczne i analizy. W części pierwszej znalazły się cztery teksty. Iwona Jakubowska-Branicka rozważa problem, na ile zasadne jest założenie, iż media kreują obrazy równoległych rzeczywistości, a fakt medialny pojmowany jako kreacja rze-

czywistości przekłada się na fakt społeczny, pojmowany jako wydarzenie, w reakcji na które jednostka podejmuje decyzje dotyczące działania. Krystyna Skarżyńska poddaje analizie mechanizmy, które, z jednej strony, wpływ mediów maksymalizują, z drugiej zaś – rodzą zarzuty wobec mediów jako kreatorów sztucznego, skrzywionego świata, traktując jednocześnie percepcję medialnej rzeczywistości jako zmienną zależną. Grażyna Woroniecka poświęca tekst rozważaniom z zakresu socjologicznej teorii polityki. Omawia problem usuwania jednostek i racjonalnego dyskursu z dziedziny sprawczości politycznej oraz kwestię przestrzeni, w której figura podmiotu odzyskałaby rację swojego istnienia. Marek Zaleski prezentuje rozważania dotyczące uzależnienia od eksterioryzowanego zła uosobionego w postaci złowrogiego Innego, tego, co budzi lęk i obrzydzenie, a co jest trwale wpisane w nasz język poprzez ustanawianie fantazmatu złowrogiej inności. Tekst stanowi próbę odpowiedzi na pytanie, kiedy i jak – przy tak rozumianej genealogii mowy nienawiści – możliwe jest jej wyeliminowanie z dyskursu publicznego.

Część druga – analizy – obejmuje sześć tekstów. Michał Głowiński analizuje dyskurs prezentowany na łamach „Naszego Dziennika”, rekonstruując tworzona przez tę gazetę rzeczywistość. Kajetan Mojsak poddaje analizie współczesny dyskurs antysemicki, Hanna Świda-Ziemia zaś – język demagogii we współczesnej Polsce. Deformacja struktury poznawczej ludzi, będąca konsekwencją demagogicznego przekazu propagandowego, jest zjawiskiem szczególnie szkodliwym w kontekście oczekiwań wynikających z paradygmatu współczesnej demokracji liberalnej. Marek Tabin, analizując propagandę PRL, konkluduje, że stworzyła ona obraz świata, który pozostał nawet po zmianie systemu i odrzuceniu peerelowskiej ideologii, co wpływa na postrzeganie i definiowanie rzeczywistości współczesnej. Kolejne dwa teksty poświęcone są analizie języka współczesnej propagandy politycznej. Jacek Wasilewski analizuje struktury narracyjne używane przez premierów w narracjach o Polsce. Tomasz Olczyk opisuje i poddaje analizie ramy – schematy stosowane w debatach przeprowadzonych przed wyborami w 2007 roku.

Gdy prace nad tym numerem „Societas/Communitas” dobiegały końca, 10 kwietnia 210 roku doszło do katastrofy pod Smoleńskiem. Okoliczność ta doprowadziła do wykształcenia się specjalnego rodzaju żalobnej retoryki. Dlatego też w tomie tym jest część wykraczająca poza strukturę pisma zatytułowana „Katastrofa Smoleńska. Polska narracja żalobna. Sonda”. W sondzie wzięli udział Albert Jawłowski, Mirosław Karwat, Tomasz Olczyk, Jacek Wasilewski i Andrzej Wróbel.

Teksty zebrane w części „Z warsztatów badawczych” prezentują problemy będące przedmiotem prowadzonych badań. Joanna Śmigielska przedstawia założenia badań z zakresu antropologii kultury, dotyczące święta Bożego

Ciała w Łowiczu, Joanna Górska – założenia i wyniki badań poczucia wstydu w kontekście współczesności, Łukasz Goryszewski zaś – badania dotyczące stylów życia klasy wyższej.

W kolejnej części „Recenzje i polemiki”, przedstawiamy recenzje pięciu wydanych niedawno książek, w części „Informacje bieżące i sprawozdania z konferencji” zdajemy relacje z trzech konferencji.

W części „Wspomnienia i pożegnania” z wielkim żalem żegnamy pomysłodawczynię i Redaktor Naczelną „Societas/Communitas” profesor Aldonę Jawłowską. Znakomitą uczoną i wspaniałego człowieka o wielkiej wrażliwości. Wspominają ją przyjaciele i współpracownicy. Żegnamy również naszego kolegę, socjologa i badacza Andrzeja Mokrzyzewskiego. Pozostaną w naszej pamięci.

Mamy nadzieję, że zawartość tego numeru zainteresuje Czytelników i pobudzi do dyskusji. Problemy w nim omawiane są nie tylko inspirujące teoretycznie. W odniesieniu do założenia kreacji rzeczywistości przez język, teoria przekłada się na rzeczywistość.

Zapraszamy do lektury.

Iwona Jakubowska-Branicka

